

С.О. Ленерт, канд. техн. наук (*ХДУХТ, Харків*)

Т.В. Фролова, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

Л.І. Ужвій, асп. (*ХДУХТ, Харків*)

МОНІТОРИНГ РИНКУ ЗЕРНОБОБОВИХ В УКРАЇНІ

Харчування – найважливіший фактор, від якого залежить здоров'я людини та організм людини. Неправильне харчування призводить до порушення процесів обміну речовин в організмі, ослаблення імунітету, виникнення хронічних захворювань, передчасного старіння, в тому числі є одним з найважливіших чинників виникнення і розвитку серцево-судинних захворювань за рахунок вживання їжі, багатой холестерином. Тому в даний час створення функціональних продуктів – основний напрямок сучасної харчової промисловості, що визначає в майбутньому збереження здоров'я нації.

Всі бобові містять багато вітамінів групи В, необхідних для роботи нервової системи, здоров'я шкіри і волосся. Крім того, під шкіркою бобових є калій, який зміцнює серцевий м'яз і допомагає контролювати артеріальний тиск. Адже завдяки великій кількості харчових волокон бобові знижують рівень шкідливого холестерину в крові і перешкоджають розвитку цукрового діабету. Так, проведене фахівцями порівняння раціонів харчування, що містять велику (понад 20 г на 1000 ккал) і мале (менше 10 г/1000 ккал) кількість харчових волокон, показало: високоволокняна дієта знижує підйом глюкози після їди на 13–21% і рівень шкідливого холестерину в крові на 8–16%.

Історично в Україні найчастіше вирощували зернові (кукурудзу, пшеницю) і олійні культури (соняшник). В останні роки ціна на ринку на дану сировину почала знижуватися, а витрати на вирощування і виробництво зростають. У пошуку більшого заробітку і зменшення витрат на вирощування українські аграрії почали вирощувати зернобобові культури, нетрадиційні для української землі.

Найбільшу частину засіяних площ займає горох – близько $\frac{3}{4}$, за ним йдуть інші поширені бобові культури на другому місці квасоля і вже потім йдуть сочевиця, нут, маш, люпин та інші. Незважаючи на те, що площі посіву і виробництво бобових з 2016 року постійно зростає, ця частина ринку залишається нішевою для України. Попит на міжнародному ринку на бобові значно перевищує пропозицію.

Починаючи з 2016, кількість площ під зернобобовими культурами збільшилася на 76% і склали 565,4 тисячі га. Значно збільшилися площі посіву під горох. З 2016 площі зросли на 73%, і в 2017 склали 415,8 тисяч гектарів.

Проте, не дивлячись на постійне зростання засіяних площ під зернобобові культури, виробництво в 2018 році в порівнянні з 2016 зросла лише на 8%, а якщо порівнювати з 2017, впало на 29%. Ця динаміка сталася, через низьку врожайність 2018-ого року.

Вирощування зернобобових є вигідним для підприємств, орієнтованих на експорт, оскільки мають велику маржинальність ніж культури сімейства олійних або зернових.

Великий стрибок експорту між 2016 і 2017 роком відбувся внаслідок того, що в 2017 році Україна почала експортувати не сушений горох, до 2017 року весь горох йшов на експорт під кодом ВЕД-сушений. З 2017 року експорт зернобобових впав на 15%, ця динаміка пов'язана з низьким урожаєм зернобобових в 2018 році.

Найбільше бобових культур в 2018 році було експортовано в Іспанію та Індію – 81,36 тисяч тонн і 54,1 тисяч тонн відповідно.

Експорт інших бобових культур крім гороху, дуже незначний, тому можна вважати, що з бобових на міжнародний ринок Україна експортує виключно горох. Наступна за популярністю бобова культура – квасоля, була експортована в 2018 р в кількості 0,02 тис. тонн.

Імпорт бобових культур в 2016-2018 роках, в Україні збільшився на 33% і склав у 2018 році 0,01 тис. тонн. Найбільше імпорту з інших країн припадає на квасолю.

Серед бобових найбільш поширеною імпортованою культурою є квасоля, на її частку припадає 86% від загальної кількості імпорту бобових, на другому місці популярності – горох, його частка становить 14%, і зовсім незначна частина, інших менш популярних бобових культур (сочевиця, нут, маш) їх імпортували всього 0,01 тонну протягом 2018 року.

Канада є одним з найбільших гравців на ринку бобових в світі і займає перше місце по імпорту бобових в Україну на неї припадає 44% від усього українського імпорту бобових культур в 2018 році.

На другому місці по імпорту бобових в Україну в 2018 є Киргизстан, на нього припадає 19% імпорту бобових культур. Також в ТОП-5 країн імпортерів бобових входять Єгипет, Туреччина і Гватемала.

Однією з тенденцій українського ринку став перехід з традиційно зернових культур на зернобобові, на це вплинуло кілька чинників:

- висока маржинальність зернобобових культур;
- попит на зернобобові культури на міжнародних ринках (перехід на здорову їжу, оскільки бобові – це джерело якісного білка, а так само дешевизна зернобобових культур в порівнянні з м'ясом).